

UOT: 336:1; 336.22; 338.46

JEL: H22; L89

ŞAMİLOV Ş. Ş.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin (UNEC) magistrı

AZƏRBAYCANDA XİDMƏT SEKTORUNDA VERGİLƏRİN HESABLANMASININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi: Yerli xidmət sektorunda vergi uçotunun qiymətləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi

Tədqiqatın metodologiyası: analiz, sintez, induksiya

Tədqiqatın nəticələri: Hər bir xidmət müəssisəsinin qarşısında duran başlıca vəzifə uçot siyasətini ver-giyə cəlb olunma məqsədi üçün formalaşdırmaqdan ibarətdir. Uçot siyasətində isə hər bir konkret müəssisənin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla, həm mühasibat, həm də vergi uçotunun daha rəşional üsullarının özündə əks etdirməlidir.

Açar sözlər: vergi, uçot, xidmət

GİRİŞ

Azərbaycanda mühasibat (maliyyə) uçotu sis-teminin formalaşmasının əsas istiqamətlərindən biri maliyyə və vergi uçotunun qarşılıqlı modeli-nin formalaşması hesab olunur. Əsas prob-lemlərdən biri təsərrüfatçılığın uzun illər ərzində təşəkkül tapan şərtlərinə uyğun gələn maliyyə və vergi uçotunun aparılması qaydasının optimal nisbətini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Ha-zırda Azərbaycanda mühasibat uçotunun möv-cud sistemi Vergi Məcəlləsində müntəzəm surət-də həyata keçirilən dəyişikliklərdən birbaşa asılı-dır. Mövcud asılılıqdan yayınmaq üçün zənni-mizcə, ilk növbədə maliyyə və vergi uçotu sis-temləri ayrı-ayrılıqda müvafiq qanunvericilik aktları ilə tənzimlənməlidir. Lakin təkcə vergi uçotuna müstəqil status verilməsi praktik müha-siblərin qarşısında duran problemləri həll edə bilmək iqtidarında deyildir.

Xidmət sferası müəssisələrində vergi öh-dəliklərinin yaranmasının normativ-hüquqi əsaslarının təhlili

Vergi öhdəliyi ilə bağlı normativ aktların ən başlıcası Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsidir. Vergi Məcəlləsindən əlavə digər nor-mativ hüquqi aktlar vardır ki, onlar da vergi öhdəliklərinin hesablanmasına təsir göstərirlər. Belə ki, AR-nın dövlət başçısının fərmanları, AR Nazirlər Kabinetinin qərarları, eyni zamanda digər normativ aktlar vergi öhdəliklərini tən-zimləyir. Qeyd edək ki, AR-nın hazırkı Vergi Məcəlləsinə əsasən AR-nın vergi sistemi 3 cür vergidən ibarətdir: dövlət vergiləri, Naxçıvan

Muxtar Respublikasının vergiləri, bələdiyyə (yerli) vergilər.

1. Dövlət vergiləri;

Dövlət vergiləri respublika ərazisində istifadə edilən aşağıdakı vergilərdən təşkil edilmişdir

- fiziki kəslərdən gəlir vergisi;
- hüquqi kəslərin mənfəət vergisi;
- ƏDV;
- hüquqi kəslərin mülk vergisi;
- hüquqi kəslərin torpaq vergisi;
- yol vergisi;
- mədən vergisi;
- primitiv vergi.

2. Muxtar respublika vergiləri;

Muxtar respublika vergilərinə NMR-da tutu-lan Vergi Məcəlləsinin 6.1-ci maddəsində adı keçən dövlət vergiləri daxildir.

3. Bələdiyyə vergilərinə aşağıdakı vergilər daxildir.

- fiziki kəslərin torpaq vergisi;
- fiziki kəslərin mülk vergisi;
- yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə mədən vergisi;
- bələdiyyə mülkiyyətində olan şirkət və qurumların mənfəət vergisi. [2]

Vergi Məcəlləsinin tarixinə nəzər salsaq görürük ki, 11 fevral 2000-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin yaradılması haq-qında” fərmanı ilə Vergilər Nazirliyi yaradılmış, 11 iyul 2000-ci il tarixində isə “Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə Vergi Məcəlləsi təsdiq

edilmiş və 1 yanvar 2001-ci ildən Vergi Məcəlləsi qüvvəyə minmişdir. Vergi Məcəlləsi qəbul olunduğu vaxtdan bir neçə dəfə Məcəlləyə dəyişikliklər edilmiş, vergi sisteminin inkişafı istiqamətində mühüm addımlar atılmışdır.

2016-cı ildə 16 dekabr tarixində qəbul olunan “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu” Vergi Məcəlləsinə ən çox dəyişikliyi edən qanunvericilik aktı olmuşdur. İki yüzdən çox dəyişikliyi özündə ehtiva edən bu Qanun həm vergi orqanları, həm də vergi ödəyiciləri üçün inkişaf xarakterli olub ölkəmizdə iqtisadi inkişafın yüksək səviyyədə olmasından xəbər verir.

2016-cı il 16 dekabr tarixli “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, həmin tarixli “Elektron ticarət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 2016-cı il 30 dekabr tarixli “Vergi ödəyicilərinin 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə mövcud olan vergi borclarının tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu 2017-ci il 1 yanvar tarixindən qüvvəyə minən Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin tətbiqində yardımçı xarakterli qanunvericilik aktlarıdır.

2019-cu ildə “Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” qanuna əsasən, neft-qaz sahəsində fəaliyyəti olmayan və qeyri-dövlət sektoruna aid edilən vergi ödəyicilərində işləyən fiziki şəxslərin muzzdlu işdən aylıq gəlirlərindən vergi aylıq əməkhaqqı 8 000 manatadək olduqda 0 səviyyəsində, əməkhaqqı 8 000 manatdan çox olduqda isə 8 000 manatdan çox olan məbləğin 14% həcmində müəyyənləşdirilir. Yeni yanaşmanın 2019-cu il yanvarın 1-dən 7 il müddətində tətbiqi nəzərdə tutulur.

Spirtili içkilər: Azərbaycanda istehsal olunan alkoqollu, alkoqolsuz energetik içkilər, siqarlar, elektron siqaretlər aksiz vergisinə cəlb edilir. Məcəlləyə edilən əlavəyə əsasən;

- alkoqollu energetik içkilərin hər litrinə 2 manat
- alkoqolsuz energetik içkilərin hər litrinə 3 manat
- siqarların, həmçinin ucları kəsilən siqarların bir ədədinə 1 manat

- elektron siqaretlər üçün mayenin hər litrinə 20 manat aksiz vergisi tutulacaq.

ƏDV ödəniş qaydaları da dəyişiklik. Digər dəyişikliklə, fiziki şəxs olan istehlakçılar tərəfindən Azərbaycanda pərakəndə ticarət və ya ictimai işə fəaliyyəti göstərən şəxslərdən alınmış mallara (neft və qaz məhsulları istisna olmaqla) görə ödənilmiş ƏDV-nin nağdsız ödəmələr üzrə 15%, nağd ödənişlər üzrə isə 10 faizi geri qaytarıla bilər.

Xidmət sahəsi: Həmçinin, dəyişikliyə əsasən, işə obyektlərində müştərilərə xidmət göstərən fiziki şəxslər (ofisiant), fərdi qaydada bərbər və dərzilərin fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər də sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olacaqlar. Ofisi-antlar sadələşdirilmiş vergi üzrə aylıq sabit məbləğ – 30 manat, bərbərlər 20 manat, dərzilər 10 manat ödəyəcəklər.

Bundan başqa, sadələşdirilmiş vergi (məcəllənin 218.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş fəaliyyətlə məşğul olan və 218.1.2-ci maddəsində göstərilən vergiödəyiciləri istisna olmaqla) təqdim edilmiş mallara bu verginin ödəyicilərinin malların təqdim edilməsindən, işlərin görülməsindən, xidmətlərin göstərilməsindən əldə etdiyi vəsaitin məbləğindən (ümumi hasilatının həcmindən) və satışdankənar gəlirlərdən 2% dərəcə ilə hesablanacaq. [3]

Vergi sahəsində qanunvericilik fəaliyyəti yalnız müvafiq qanunvericilik vasitəsilə deyil, bir sıra digər normativ hüquqi aktlar vasitəsilə dövlət orqanları tərəfindən həyata keçirilir. Əvvəla, vergi hüququnun əsas mənbəyi kimi Konstitusiyayı qeyd etmək olar. Vergi hüququ barədə yalnız bir maddəni özündə əks etdirən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ali hüquqi qüvvəyə malik olub, digər qanunvericilik aktların tətbiqində tələblərinə ziddiyyəti qadağan edir. Konstitusiyada öz əksini tapan vergi ödənişləri barədə 73-cü maddə iki hissədən ibarət olub, vergi ödəyicisinin vəzifəsi və hüququndan bəhs edir. Maddənin birinci hissəsi vergilərin tam həcmdə və vaxtında ödənilməsinin hər kəsin borcu olmasını önə çəkərək vergi ödəyicisinin vəzifəsindən söz açır. Maddənin ikinci hissəsi isə “heç kəs qanunla nəzərdə tutulan əsaslar olmadan və qanunla müəyyən edilmiş həcmdən əlavə vergiləri ödəməyə məcbur edilə bilməz” –vergi ödəyicisinə hüquq verir. [1]

Vergi Məcəlləsinin özü vergi məqsədləri üçün də mühasibat uçotunun ilkin və başlanğıc bir informasiya formalaşdırma sistemi olduğunu qəbul edir. Belə ki, Vergi Məcəlləsi özü vergi bazasının hesablanması üçün ayrıca nəzərdə tutulan ilkin sənədlərdən və registrlərdən deyil, məhz mühasibat uçotu məqsədləri üçün nəzərdə tutulan ilkin sənədlərin və registrlərin məlumatlarından istifadə edilməsini tövsiyə edir.

Buna dair Vergi Məcəlləsində çoxlu sübutlar göstərmək olar. Məsələn, Vergi Məcəlləsi 111-ci maddənin 2-ci bəndində təsbit edir ki, “ümitsiz borc məbləğinin gəlirdən çıxılmasına vergi ödəyicisinin mühasibat kitablarında ümitsiz borc məbləğinin dəyəri olmayan borc kimi silindi vaxt yol verilir”. [3]

Digər bir sübut kimi Vergi Məcəlləsinin 70-ci maddəsinin 3-cü bəndini göstərmək olar. Həmin bənddə qeyd edilir ki, əgər ilkin sənədlər öz məzmununa və mahiyyətinə görə vergi qanunvericiliyinə uyğun gəlsə, onları vergi hesablamalarında istifadə etmək olar. [4; s.112]

Vergi Məcəlləsi gəlirlərin və xərclərin uçotunun Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə uyğun olaraq aparılmasını qəbul edir. Bunu Məcəllənin 130-cu maddəsinin 2-ci və 3-cü bəndləri daha əyani şəkildə göstərir: “Vergi ödəyicisi öz fəaliyyəti ilə bağlı olan bütün əməliyyatların başlanğıcını, gedişini və qurtarmasını müəyyənləşdirməyə imkan verən uçotun aparılmasını təmin etməyə borcludur. Vergi tutulan gəlir bu məcəllənin tələblərinə əməl etmək üçün zəruri düzəlişləri aparmaq şərtlə vergi ödəyicisinin öz mühasibat uçotunda istifadə etdiyi metodla hesablamalıdır”. [4; s.112]

Buradan çox mühüm nəticələr çıxarmaq olar:

1. Vergi Məcəlləsi, vergi məqsədləri üçün də mühasibat uçotunun ilkin və başlanğıc informasiya formalaşdırma sistemi olduğunu qəbul edir;

2. Vergi Məcəlləsi vergi məqsədləri üçün də vergi ödəyicisinin öz fəaliyyəti ilə bağlı olan bütün əməliyyatların mühasibat uçotunda əks etdirməyə borclu olduğunu müəyyən edir. Əslində bu tələb həm mühasibat, həm də vergi uçotunun müəssisənin fəaliyyətinin fasiləsizliyi prinsipi əsasında aparılmasını bərqərar edir;

3. Vergi Məcəlləsi gəlirlərin və xərclərin uçotu qaydasını deyil, mühasibat uçotunun artıq

formalaşdırdığı məlumatlar əsasında onların vergitutma məqsədləri üçün kəmiyyətinin hesablanması qaydasını müəyyən edir.

Məlumdur ki, uçot və hesabatda, o cümlədən vergi uçotu və hesabatında obyektlər barədə informasiya formalaşdırmağın metodoloji-praktiki şərtlərindən biri onların müəyyən əlamətlər üzrə qruplaşdırılması, yaxud təsnifləşdirilməsidir. Vergi qanunvericiliyi (Vergi Məcəlləsi) müvafiq vergi növləri ilə bağlı müxtəlif təyinatlı informasiya formalaşdırma üçün onların təsnifatını özünəməxsus qaydada həyata keçirir. Vergilərin tutulması və ödənilməsi ilə əlaqədar olan təsnifləşdirmə mühasibat uçotu və hesabatı sistemində yoxdur. Hətta uçot və hesabat məqsədləri üçün mövcud ola biləcək təsnifat sistemi və təsnifat qrupları vergiqoymanın tələblərinə cavab verə bilməz. Məhz buna görə mühasibat uçotu və hesabatı sistemində vergilərlə bağlı təsnifat Vergi Məcəlləsinin tələbləri əsasında müəyyən olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasında vergiləri və ayırmaları bir çox əlamətlər üzrə təsnifləşdirmək olar: tutulma üsuluna, məqsədli istiqamətinə, ödənilmə mənbələrinə, vergi subyektlərinə görə təsnifləşdirmək olar..

Tutulma üsuluna görə vergilər müstəqim və dolay vergilərə bölünür. Məqsədli istiqamətinə görə vergilər ümumi və məqsədli xarakter daşıyan vergilərə bölünür. Müəssisənin mühasibat uçotunda ödənilməsi mənbələrinə görə vergilər məhsulların, iş və xidmətlərin maya dəyərinə daxil edilən, satışdan əldə olunan gəlir, müəssisənin mənfəəti hesabına ödənilən vergilərə bölünür.

Vergi ödəyən subyektlər aşağıdakı kimi təsnifləşdirilir:

1. Fiziki şəxslərdən tutulan vergilər (gəlir vergisi);

2. Hüquqi şəxslərdən tutulan vergilər (mənfəət vergisi);

3. Həm hüquqi, həm də fiziki şəxslər tərəfindən ödənilən qarışıq vergilər (torpaq vergisi və s.).

Vergi məcəlləsində nəzərdə tutulan vergilər ölkənin müvafiq qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir və respublikanın bütün ərazisi (bölgələri) üçün vahiddir. Lakin həmin vergilər müxtəlif səviyyəli büdcələrə köçürülə bilər. Yerli

vergilər ölkənin qanunvericiliyinə müvafiq surətdə yerli hakimiyyət orqanları tərəfindən tətbiq edilir və yalnız yerli büdcəyə daxil olur.

Qeyd etmək lazımdır ki, Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq müxtəlif səviyyələrdə büdcə üzrə vergilərin təsnifatı kifayət qədər şərtidir. Belə ki, vergilərin fondlar və büdcə üzrə bölgüsü bütün hallarda respublika büdcəsi haqda Qanunla tənzimlənir. Nəticədə eyni vergi qüvvədə olan qanunvericiliyə müvafiq surətdə müxtəlif səviyyəli büdcələrə müəyyən proporsiyalarda tutula bilər.

Xidmət sektorunda mühasibat və vergi uçotunun aparılmasının hüquqi bazası

“Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq (24 mart 1995-ci il) “mühasibat uçotu müəssisənin, idarənin, təşkilatın və başqa təsərrüfat subyektlərinin əmlakının, öhdəliklərinin, kapitalının, dövrüyyə vəsaitlərinin və ümumiyyətlə, bütün maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin natural göstəricilər əsasında, pul ifadəsində fasiləsiz, başdan-baş, sənədləşdirilmiş və mühasibat registrlərində qarşılıqlı əlaqələndirilmiş bütün təsərrüfat əməliyyatlarının mühasibat hesablarında ikili yazılış üsulu ilə yığılması və qaydaya salınması sistemini özündə əks etdirir” (Qanunun 3-cü maddəsi). [5]

“Vergi uçotu” anlayışından bizim uçot praktikamızda ara-sıra istifadə olunsa da, həmin məfhum qanunvericiliklə rəsmiləşdirilməmişdir. Mövcud vergi qanunvericiliyində də yalnız “gəlirlərin və xərclərin uçotu” termininə üstünlük verilir. Buna baxmayaraq istisnasız olaraq bütün özəl müəssisələrdə Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulan qaydalara müvafiq surətdə qruplaşdırılan ilk sənədlərin məlumatları əsasında vergilər üzrə vergi bazasını müəyyənləşdirmək üçün informasiyaların ümumiləşdirilməsi sistemi üstünlük təşkil edir. Bu isə özlüyündə birmənalı şəkildə vergi uçotu deməkdir. Mühasiblərin dünyada mövcud olan əməkdaşlıq cəmiyyətləri tərəfindən mühasibat və vergi uçotu sistemlərinin iki modeli qəbul edilmişdir.

Mühasibat uçotu sisteminin birinci modeli vergiyə cəlb olunmanın güclü təsiri və bilavasitə müdaxiləsi altında rəsmiyyətə salınır və fəaliyyət göstərir. Bu modeldə mühasibat uçotunun vergiyə cəlb olunmadan asılılığının müxtəlif dərəcələri

(tam asılılıqdan zəif asılılıqadək) mümkündür, çünki, vergiyə cəlb olunma qaydaya görə mühasibat uçotu sistemində əhəmiyyətli təsir göstərir. “Qitə” (kontinental) adlandırılan birinci modeldə mühasibat və vergi uçotu faktik olaraq üst-üstə düşür və birinci bütün fiskal-uçot vəzifələrini yerinə yetirir. Qitə modeli Almaniya, İsveç, Belçika, İspaniya, İtaliya kimi Avropa ölkələrində tətbiq olunur.

İkinci model müxtəlif məqsədlər güdən mühasibat və vergi uçotunun iki müstəqil sistem kimi paralel surətdə təşəkkül tapmasını nəzərdə tutur. Əksər hallarda belə model fəaliyyət göstərməklə iki variantı həyata keçirir:

1. vergi məqsədləri üçün uçot məlumatlarında müəyyən düzəlişlər aparmaq və onları yənidən hesablamaq yolu ilə;
2. mühasibat proseduralarını vergiyə cəlb olunma üçün hazır məlumatların formalaşmasının sistemli uçotu çərçivəsində tamamlamaq yolu ilə.

Bu zaman adları çəkilən iki variantın istənilən hər birində mühasibat və vergi uçotunun başlanğıc bazası eynidir, başqa sözlə, ilk uçotun məlumatlarıdır. Mühasibat və vergi uçotunun mövcudluğunun ikinci modeli “ingilis-sakson” adlanır və əsasən ABŞ-da, İngiltərədə, Avstraliyada, Kanadada fəaliyyət göstərir.

Eyni zamanda mühasibat və vergi uçotunun mövcud sisteminin iki modelə ayrılması şərti hesab olunur. Bu və ya digər ölkədə tətbiq edilən modelləri eyniləşdirmək praktikada çox çətindir, bəzən isə tamamilə qeyri-mümkündür.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanın təsərrüfat sistemində vergi və mühasibat uçotu üzrə qüvvədə olan qanunvericilik bazasında uçotun aparılması və hesabatın tərtib olunması prosesində vergi qanunvericiliyi prioritetliyi ilə seçilir. Xüsusən də, 1993-2000-ci illər ərzində respublikada mühasibat uçotunun tənzimlənməsi prosesinə fiskal orqanların fəal müdaxiləsi hər addımda müşahidə olunmuşdur. Bütün qeyd olunanlar sübut edir ki, respublikanın maliyyə sistemi və Vergi Məcəlləsi üçün mühasibat və vergi uçotunun qanunvericilik bazasının yaradılması əsasında fəaliyyət göstərməsi son dərəcə vacibdir.

Son illərdə mühasibat və vergi qanunvericiliyinin inkişafı meylləri eyni təsərrüfat fəaliyyəti

faktlarının prinsiplərinin fərqləndirilməsi və qaydalarının traktovkası həm mühasibat uçotunun (mühasibat hüququnun normaları) məqsədləri üçün, həm də vergiyə cəlb olunma məqsədləri (vergi qanunvericiliyinin normaları) üçün qaçılmaz amilə çevrilməkdədir. Təsərrüfat praktikasında mühasibat və vergi normalarındakı fərqlərin bir sıra nümunələrini göstərmək olar, məsələn:

➤ mühasibat mənfəəti vergiyə cəlb olunan mənfəətlə bərabər deyildir;

➤ xərclərin uçota alındığı hesablarda əks etdirilən istehsal və tədavül xərclərinin kəmiyyəti vergiyə cəlb olunan mənfəətin kəmiyyətini azaldan müəssisə xərclərinin məbləğinə bərabər olmaya bilər;

➤ 601 “Satış” (611 “Sair əməliyyat gəlirləri”) hesabının kreditində əks etdirilən satışdan əldə olunan vəsaitin dövryyəsi əlavə dəyər vergisinin tutulan bazasına uyğun gəlmir;

➤ mühasibat uçotu qaydalarını müəyyənləşdirən və hələlik qüvvədə olan bəzi normativ sənədlərdə nəzərdə tutulan tövsiyyələr bir çox hallarda onların Vergi Məcəlləsində qeyd olunan traktovkasından xeyli fərqlənir. Vergiyə cəlb olunma məqsədləri üçün baza sayılan bəzi faktlar mühasibat uçotuna dair normativ sənədlərdə hələlik öz əksini tapmamışdır. Belə fərqlərin nəticəsində Azərbaycanda mühasibat və vergi uçotu arasındakı fərqlər güclənməkdədir.

Vergi uçotu hazırda dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində və xüsusən də Rusiya Federasiyasında daha dinamik şəkildə inkişaf etməkdədir. Azərbaycanda bilavasitə vergi uçotu ilə bağlı normativ sənədlər olmasa da, vergiyə cəlb olunma üzrə normativ aktların, habelə vergi və uçot qanunvericiliyində qüvvədə olan normativ sənədlərdə aparılan dəyişikliklərin təhlili sübut edir ki, vergi uçotu özünün qaydaları və prinsipləri ilə birlikdə yaxın gələcəkdə vergiyə cəlb olunmanın müstəqil sahəsinə çevriləcək. Mənfəətdən vergi üzrə vergi uçotu artıq qanunvericilik səviyyəsində özünün həllini tapmaqdadır.

NƏTİCƏ

Dövlətdə vergi münasibətlərin inkişafı tarixi

araşdırılmış və iqtisadi islahatların başlandığı andan bütçə islahatları səviyyəsində mövcud vergi sisteminin inkişafı təhlil edilmişdir. Aparılan tədqiqat nəticəsində belə bir nəticəyə gəlinmişdir ki, vergi sistemində həyata keçirilən islahatlar Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərir, vergiyə cəlb olunmanın mövcud prinsipləri isə beynəlxalq standartlara maksimum yaxınlaşdırılmışdır.

Bu gün vergi uçotunu mühasibat uçotundan ayrılıqda təsəvvür etmək ədalətli olmazdı. Onların arasındakı metodik və sənədli əlaqə olduqca sıxdır. Heç bir şübhə yoxdur ki, müəssisələrdə mühasibat və vergi uçotu eyni mütəxəssislərin fəaliyyət predmetidir. Buna əsasən təsdiq etmək olar ki, vergi uçotu maliyyə və idarəetmə uçotu ilə yanaşı, mühasibat uçotunun bölmələrindən biridir. Təkcə müəssisənin mühasibatında onun yerinin müəyyənləşdirilməsi qalır.

Vergi sisteminin və mühasibat uçotunun inkişafının müasir mərhələsində vergilər və yığımlar üzrə hesablaşmalara mühasibat uçotunun tələblərinin vergi ödənişlərinin hesablanması üzrə vergi qanunvericiliyinə uyğun gəlməməsi ilə əlaqədar daha çox problemlər meydana çıxır. Həmin ziddiyyətlərin həlli üçün işdə mühasibat hesabatının məlumatları əsasında vergi hesabatının formalaşması sxemi və vergiyə cəlb olunma məqsədləri üçün uçot siyasətinin modeli təklif olunmuşdur.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası”. Bakı, Qanun, 1994.
2. “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi.” Bakı, 2001, 2016, 2017
3. “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əlavə və dəyişikliklər edilməsi” haqqında Azərbaycan Respublikası Qanunu. Bakı, 2019.
4. Kommersiya təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının Konseptual Əsasları. Bakı, 2014.
5. Mühasibat uçotu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 24 mart 1995-ci il, <http://www.e-qanun.az/framework/9369>

Шамилов Ш.Ш.

Текущее состояние налогового учета и исчисления налогов в сфере услуг в
Азербайджане

Резюме

Цель исследования: Оценка системы налогового учета в местном секторе услуг **Методология исследований:** анализ, синтез, индукция

Результаты исследований: Основной задачей каждой сервисной организации является разработка учетной политики для целей налогообложения. В учетной политике она должна отражать как методы бухгалтерского учета, так и методы налоговой отчетности с учетом специфики финансово-хозяйственной деятельности каждой конкретной организации.

Ключевые слова: налог, бухгалтерский учет, сервис

Shamilov Sh. Sh.

Current state of tax accounting and tax calculation in the service sector in Azerbaijan

Summary

Purpose of the research: assessment of the existing rules of tax accounting system in the local service sector-
Methodology of the research: analysis, synthesis, induction

Results of the research: The main task of each service organization is to formulate the accounting policy for tax purposes. In accounting policy, it should reflect both accounting and tax reporting methods, taking into account the specifics of each particular entity's financial and economic activities.

Key words: tax, accounting, service.

Daxil olub: 25. 01.2018

Rəy verib: AMEA İqtisadiyyat Institutunun “Maliyyə, pul-kredit siyasəti” şöbəsinin əməkdaşı
i.ü.f.d. Bayramov V. A.